

**XVI. DRŽAVNO TEKMOVANJE IZ ZNANJA MLADIH ZGODOVINARJEV
ŠOLSKO LETO 2016/17
SREDNJE STROKOVNE ŠOLE**

»INDUSTRIALIZACIJA V PRVI POLOVICI 19. STOLETJA«

Šifra:

Doseženo število točk:

Spoštovana tekmovalka, spoštovani tekmovalec!

Testna pola, ki jo imate pred seboj, je sestavljena iz 12 nalog in vsebuje 60 točk.

Naloge pozorno preberite in jih rešite po svojih najboljših močeh.

Če se zmotite, odgovor prečrtajte in zraven napišite popravek.

Veliko uspeha pri reševanju Vam želi Organizacijski odbor tekmovanja.

1) Preberite besedilo in odgovorite na vprašanja.

»Kjer so pred enim letom še zeleni travniki in cveteči verti bili, zdej kolodvor (Bahnhof) stoji, veličansko kot kakiga kneza poslopje, gre železnica (železna cesta) in hrumejo železni sloni, hlaponi Lokomotiven imenovani. Že več dni poskušajo te železne konje, kakor jih kmetje okoli Celja imenujejo. Perpravljeni so že trije hlaponi, /.../ Ghega je prvo poskušnjo s hlaponom storil in se od Marburga v Celje nazaj v dveh urah in 45 minutah perpeljal. /.../.«

(Vir: Slovenska kronika XIX. stoletja 1800 – 1860, Prihod južne železnice do Celja, Nova revija, Ljubljana 2001, str. 287-288)

a) Kako se uradno, s celim imenom, imenuje železnica, ki je v 19. stoletju povezala Dunaj in Trst? (1)

b) Prva obvestila o namenu izgradnje omenjene železnice so vzbudila tako pozitivne kot tudi negativne občutke. Navedite dva razloga, zaradi katerih je gradnja železnice vzbujala v posameznikih zaskrbljenost. (2)

c) S čim povezuje prvo poimenovanje vlakov »železni konji«? Napišite dve vsebinsko različni pojasnili. (2)

d) Komu gredo zasluge, da si danes lahko vizualno predstavljamo, kako so potekala dela ob gradnji železnic v 19. stoletju? (1)

2) Preberite besedilo in odgovorite na vprašanja.

/.../ Ko so začeli graditelji graditi železnico od Pivke proti Divači, se je zdelo, da je bitka za lokomotive v celoti izgubljena./.../

(Vir: <http://4d.rtvsllo.si/arhiv/dokumentarni-filmi-in-oddaje-kulturno-umetniski-program/174398978>, dostopno 27. 02. 2017)

a) O kakšni bitki govori besedilo ter zakaj se je zdelo, da je izgubljena? (2)

- b) Pojasnite, kaj pomeni izraz »cesarska štirna« in kako je ta izraz povezan z izgradnjo železniške povezave med Dunajem in Trstom. (2)

3) Preberite besedilo in odgovorite na vprašanja.

Iz zapisa Jurija Vege leta 1800

»Izredna smiselna in koristna uporaba batni črpalki podobnega mehanizma je na Angleškem že v splošni rabi, v nemških deželah pa so parni stroji ali ognjene mašine redki; le-teh ne uporabljajo le za pogon črpalnih naprav, ki lahko prečrpajo zelo velike količine vode poljubno visoko, ampak tudi za neposredno vrtenje kamnov pri mletju moke ter za pogon žag in stop (lesena priprava za dviganje in spuščanje) kovačij, stiskalnic denarja in mnogih drugih strojev.«

(Vir: Sandi Sitar, Sto pričevanj o slovenski zgodovini, Prešernova družba, Ljubljana, 1999)

a) O kakšni vrsti naprave govori besedilo? (1)

b) Kje in kdaj so prvi tak stroj postavili na ozemlju današnje slovenske države? (2)

c) Kako so v besedilu omenjeni stroj uporabili pri južni železnici? (1)

d) Z dvema primeroma potrdite trditev, da se je kljub tehničnim in industrijskim pridobitvam življenje v slovenskih deželah v predmarčni dobi počasi spreminjalo. (2)

4) Kljub počasni industrializaciji in modernizaciji so se tudi v slovenskih deželah pojavili uspešni podjetniki.

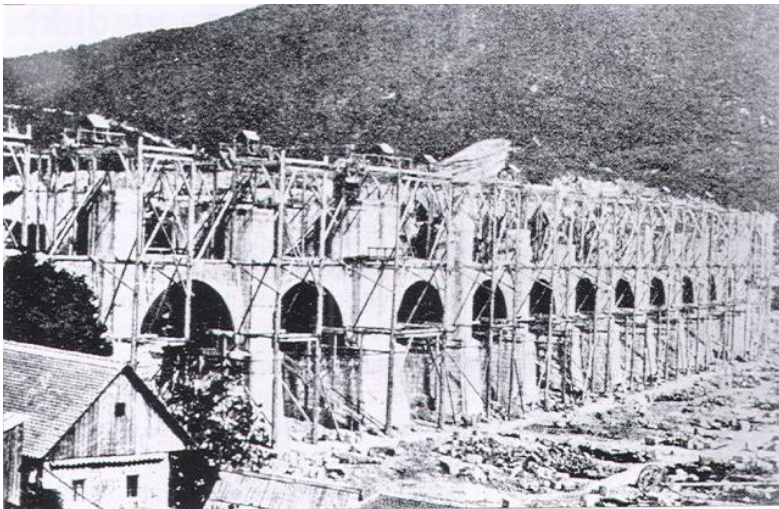
a) Podjetnike, ki so v tem času delovali na Slovenskem, povežite z njihovo dejavnostjo tako, da na črtnico pred dejavnost vpišete črko pred imenom podjetnika, ki se je z njo ukvarjal. (3)

A Avgust Rosthorn	_____ Pivovarna
B Fidelis Terpinc	_____ Papirnica
C Peter Kozler	_____ Fužina
D Žiga Zois	_____ Železarna

5) Preberite trditve in obkrožite DA, če je trditev pravilna, oziroma NE, če je nepravilna. (4)

- a)
- Južna železnica je prva železnica, ki jo je na svojem ozemlju zgradilo Avstrijsko cesarstvo.* **DA** **NE**
- Prva železnica v Avstrijskem cesarstvu je bila na konjsko vleko.* **DA** **NE**
- Za izgradnjo železnice od Dunaja proti jugu si je prizadeval sam cesar Franc Jožef.* **DA** **NE**
- Borovniški viadukt je še vedno v funkciji?* **DA** **NE**
- V Nabrežini pred Trstom je ohranjen enonadstropni železniški most iz kraškega kamna.* **DA** **NE**

6) Oglejte si sliko in odgovorite na vprašanja.

(Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Slika:Borovnica_viaduct_construction-by_Johann_Bosch.jpg, pridobljeno 15. 03. 2017)

Gradnja borovniškega viadukta

- a) Poimenujte gradbenega inženirja, ki je načrtoval izgradnjo Borovniškega viadukta, in navedite, od kdaj do kdaj so ga gradili? (2)
- b) Pojasnite, kateri problem je moral premagati pri gradnji odseka železnice pri Borovnici. (2)
- c) Pojasnite, zakaj viadukt štejeemo kot izjemen gradbeni dosežek. (2)

7) Reforme razsvetljenih vladarjev Marije Terezije in Jožefa II. so v 18. stoletju korenito spremenile življenje kmetov. Prav tako se je spremenilo življenje kmečkega prebivalstva tudi v predmarčni dobi.

a) Katero spremembo je v življenje kmetov prinesel »nevoljniški patent« in katero zemljiška odveza? (2)

»Nevoljniški patent« –

Zemljiška odveza –

Oglejte si sliko in odgovorite na vprašanja.

Detajl častne diplome Kmetijske družbe v Lienzu

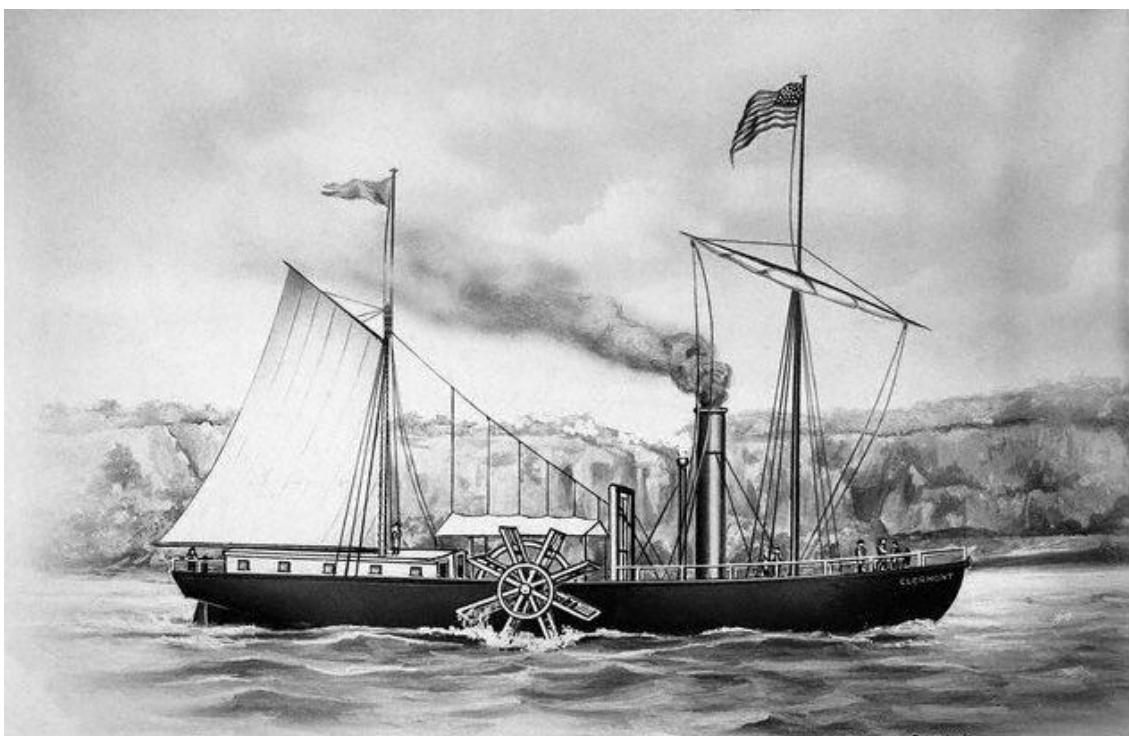

(Vir: Slovenska kronika XIX. stoletja 1800 – 1860, Ljubljana: Nova revija, 2001, str. 136)

b) Navedite dve spremembi v kmetijstvu, ki kažeta na modernizacijo te dejavnosti. Kako so te spremembe vplivale na število prebivalcev? (3)

- c) Podeželje je v drugi polovici 19. stoletja zajela kriza. Zakaj se je v drugi polovici 19. stoletja veliko slovenskih kmetij, zlasti majhnih, zadolževalo? Navedite dva razloga. (2)

8) Oglejte si sliko in odgovorite na vprašanja.

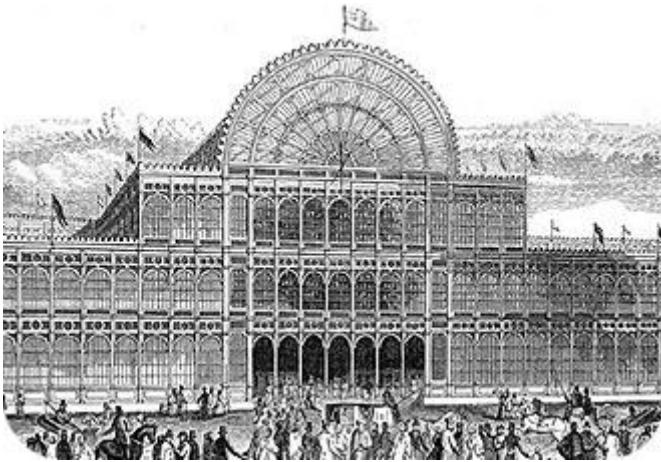

(Vir: <http://www.palba.cz/viewtopic.php?f=307&t=4372&p=157422>, dostopno 27. 02. 2017)

Parni stroj so uporabili tudi za pogon plovil.

- a) Kako so se imenovala plovila na parni pogon in kakšno prednost so imela v primerjavi z jadnicami? (2)
- b) Kako sta z razvojem plovil na parni pogon povezani imeni Robert Fulton in Josip Ressel. (2)
- c) Tudi po Ljubljani je 1840 zaplulo prvo plovilo na parni pogon. Bilo je dolgo 28 metrov in široko 4 metre. Kako se je to plovilo imenovalo in na kateri relaciji je opravilo prvo vožnjo? (2)
- d) Kolikokrat je bilo to plovilo hitrejše od pogona na vesla? (1)

9) Oglejte si sliko in odgovorite na vprašanja.

(Vir: <http://www.expomuseum.com/1851/>, dostopno 27. 02. 2017)

a) Slika prikazuje velik gradbeni dosežek iz sredine 19. stoletja. Poimenujte stavbo na sliki. (1)

b) V katerem mestu se nahaja? (1)

c) Kaj je simbolizirala v času velike svetovne razstave 1851. leta? Čemu so bile namenjene svetovne razstave? (2)

10) Navedenim dogodkom pripišite ustrezno letnico: 1816, 1827, okoli leta 1830, 1837, 1844.
(4)

a)

_____ je Anton Kreml napisal zgodovinsko knjigo »Dogodivšine štajerske zemle«.

_____ je v Gradcu ustanovljeno Društvo za pospeševanje in podpiranje industrije in obrti v Notranji Avstriji.

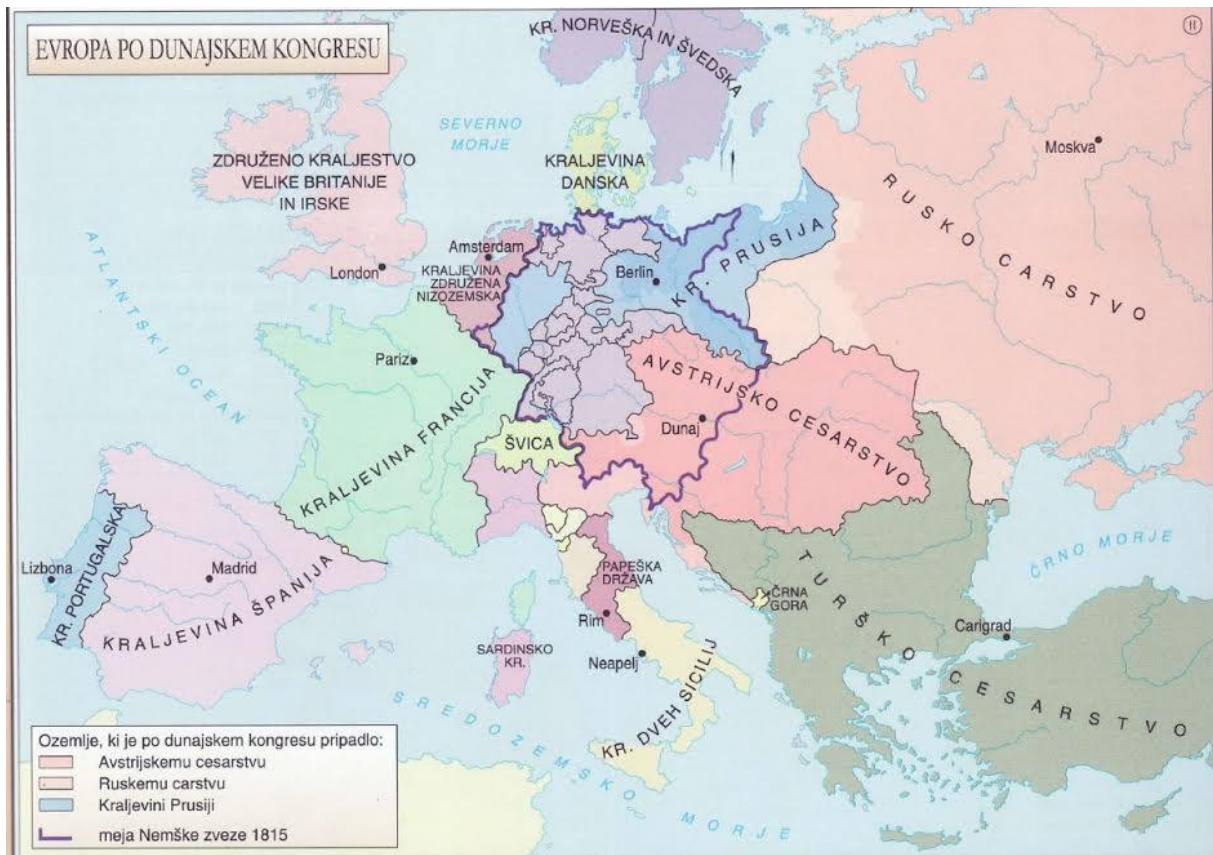
_____ je Valentin Vodnik napisal pesem Ilirija zveličana.

_____ so obnovili graško univerzo.

_____ so s svečanimi vožnjami po Ljubljani praznovali le še god ljubljanskih Anic.

11) Sveta aliansa, ki je skrbela za nespremenljivost meja v Evropi, je sprejemala odločitve na kongresih.

Oglejte si zemljevid in odgovorite na vprašanja.

(Vir: Mali zgodovinski atlas, Ljubljana: Modrijan, 2016, str. 47)

a) Na katerem kongresu je nastala Sveta aliansa? (1)

b) Katere države so bile glavne tri članice Svete alianse? (2)

c) Zapišite priimek kanclerja, ki je vodil Avstrijsko cesarstvo v predmarčni dobi. (1)

Oglejte si sliko in odgovorite na vprašanje.

(Vir: <https://www.rtvsl.si/kultura/razstave/kongresni-trg-kjer-se-je-pisala-zgodovina-slovenije/253129>, dostopno 27. 02. 2017)

d) Kdaj je bil kongres Svete alianse v Ljubljani in kaj v mestu še danes spominja na ta diplomatski dogodek? (2)

12) Vsestranski izumitelj Josip Ressel je svojo službeno pot začel v Pleterjah kot distriktni gozdar. Kot toliko velikih mož je umrl nepriznan.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi rešitvami, povezanimi z njegovim življenjem in delovanjem. (3)

- A Rodil se je 29. junija 1973 v Chrudimu na Češkem in umrl 9. oktobra 1857 v Ljubljani.
- B Za najpomembnejši Resselov izum velja ladijski vijak.
- C Ressel je začel poskuse z ladijskim vijakom že zelo zgodaj, saj je pri lokalnih oblastnikih naletel na veliko odobravanje.
- D Posegel je tudi na področje geologije in rudarstva, saj je bil pobudnik vrtanj v Velenju in Idriji.
- E Njegove so bile verjetno tudi vetrne črpalke v portoroških in sečoveljskih solinah.
- F Na področju kmetijstva je Resselov izum plug s štirimi rezili, zamislil pa si je tudi več vrst stiskalnic za olje in grozdje.